

**Ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-018-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон**

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Қодирзода Мирзоқодир Аюб дар мавзӯи «Функсияи экологии Тоҷикистон дар шароити муосир: масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат, пешниҳод шудааст.

Таҳқиқоти диссертатсионии Қодирзода М.А., ба яке аз масъалаҳои муҳими илми назарияи давлат ва ҳуқуқ - функсияи экологии Тоҷикистон дар шароити муосир бахшида шуда, фарогирандаи ҷанбаҳои назарӣ ва амалии масъалаи ишорашуда мебошад. Масъалаҳои экологӣ яке аз мушкилоти муҳими сатҳи ҷаҳонӣ маҳсуб меёбанд. Бояд зикр намуд, ки дар замони муосир масъалаҳои экологӣ на танҳо дорои аҳамияти дохилидавлатӣ, балки минтақавӣ ва байналмилалиро касб намудаанд. Ҷомеаи ҷаҳонӣ дарк намудааст, ки ҳалли масъалаҳои экологӣ танҳо дар мавриди фаъолияти дастаҷамъонаи давлатҳо натиҷаи самаранок медиҳад. Ҳамзамон ҳифзи муҳити зист ин вазифаи ҳар шахс мебошад.

Таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар навъи фаъолият ба муҳити зист, тағйирёбии иқлим, истифодаи ғайриоқилонаи захираҳои табиӣ аз ҷумлаи масъалаҳои муҳими экологии замони муосир маҳсуб мешаванд. Ҳолати муҳити зист талаб менамояд, ки асосҳои ҳуқуқии муносибати байниҳамдигарии инсон, ҷомеа ва табиатро дуруст муайян намуд.

Бояд таъakkур дод, ки таҷдиди назар ба қонунгузории соҳаи экологӣ имрӯз ногузир буда, амалишавии ҳарчи зудтари он барои пешрафти иқтисодиёти мамлакат ва мустаҳкамгардии сиёсати ҳифзи муҳити зисти кишвар аҳамияти калон дорад. Бинобар ин, сиёсати пешгирифтаи Ҳукумати кишвар ба ин масъала маҳсус равона шуда, дар кишвар як

қатор барномаҳо ва концепсияҳо таҳия ва қабул карда удааст. Дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ба масъалаҳои муҳити зист (банди 4.5) диққати махсус дода шудааст. Вобаста ба ин масъала, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дуруст қайд менамоянд, ки «зарур аст, ки мо ба масъалаҳои ҳифзи муҳити зист, олами набототу ҳайвонот, вазъи экологӣ ва бо ин мақсад таҷдиди назар кардану такмил додани қонунгузори соҳа ва баланд бардоштани маърифати экологии аҳоли муносибати ҷиддӣ зоҳир кунем».

Имрӯз проблемаҳои мавҷудаи экологӣ, ба монанди истифодаи самаранок ва оқилонаи сарватҳои табиӣ, гармшавии бегобиқои иқлими сайёра, аз ҳадди муқаррарӣ барзиёд обшавии пирияхҳо, биёбоншавӣ, вазъи ногувори эпидемиологии сайёра, норасогии об, раҳнашавии барзиёди қабатҳои озонии ҳавои атмосферӣ, ифлосшавии ҳаво ва монанди инҳо дар маркази диққати ҷиддии ҳуқуқшиносон, экологҳо, иқтисодчиён, файласуфон, сиёсатшиносон, географҳо ва намояндагони дигари донишҳои илмӣ ва намояндагони ҳокимияти давлатӣ қарор доранд. Бинобар ҳамин, таҳқиқи илмии масъалаи мазкур аз лиҳози назариявӣ ва амалӣ барои рушди низоми ҳуқуқӣ ва иқтисодии кишвар нақши муҳим дошта метавонад.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ доираи васеи масъалаҳоро фаро гирифтааст, ки қисмате аз паҳлуҳои он аз ҷониби муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷӣ мавриди таҳқиқу омӯзиш қарор гирифтаанд. Аммо, то ҳол дар илми ҳуқуқшиносии ватанӣ таҳқиқоти алоҳидаи комплексӣ дар шакли таҳқиқоти монографияю диссертатсионӣ дар самти функцияи экологии Тоҷикистон дар шароити муосир анҷом дода нашудааст. Аз ин рӯ, мақсади таҳқиқоти диссертатсионӣ омӯзиши ҳамачонибаи мафҳум ва моҳияти функцияи экологии давлат, механизмҳои амалигардонии функцияи экологӣ дар замони ҳозира, пешниҳодҳои дақиқ оид ба такмили қонунгузори экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад.

Бояд тазаккур дод, ки барои ноил шудан ба мақсади гузошташуда, унвончӯ вазифаҳои зеринро дар назди худ гузоштааст:

- муайян намудани асосҳои таърихӣ рушд ва эътироф гардидани функцияи экологии давлат дар байни низоми функцияҳои амалкунандаи давлатӣ;

- омӯзиши амиқ ва ҳамаҷонибаи мафҳуми функцияи экологии давлат бо таърих ба доктринаҳои исботгардидаи назариявии илми назарияи давлат ва ҳуқуқ, дар муқоиса дақиқ намудани мазмуни функцияи экологии давлат дар мутобиқат бо меъёрҳои миллии амалкунандаи Тоҷикистон;

- таҳлили ҳамаҷониба ва муқаррар намудани вазифаҳои функцияи экологии дохилӣ ва берунии давлат;

- муайян намудани механизмҳои бартариятдоштаи баамалбарории функцияи экологии давлат дар замони ҳозира;

- баррасии масъалаи мавқеи функцияи экологии давлат дар байни дигар функцияҳои давлат;

- таҳлили нақши ҳамкориҳои байналмилалӣ дар амалишавии функцияи экологии давлат.

Объекти таҳқиқоти диссертациониро таҳқиқи назариявӣ-ҳуқуқӣ ва таърихӣ-ҳуқуқии раванди амалӣ намудани функцияи экологии давлат, роҳҳои густариш додани механизмҳои баамалбарории функцияи экологии давлат дар замони ҳозира, ояндабинии эътиборноки соҳаи танзими ҳуқуқии истифода ва ҳифзи муҳити зист дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил медиҳад.

Мавзӯи таҳқиқоти диссертациониро масоили рушди функцияи экологии давлат, мафҳум ва мавқеи функцияи экологии давлат, таҳлили механизмҳои амалишавии функцияи экологии давлат дар бар мегирад.

Навгони илми таҳқиқот дар он аст, ки мавзӯи мавриди таҳлил ва омӯзиш қарордодашуда, дар фазои илми ҳуқуқшиносии Тоҷикистон бори аввал ба қалам дода мешавад. Ҳамчунин мавриди зикр аст, ки мавзӯи таҳқиқшаванда барои замони ҳозира на фақат барои давлати мо

актуалӣ аст, балки барои тамоми манотиқи дунё масъалаи экологӣ яке аз муаммоҳои аввалиндараҷа маҳсуб мегардад. Ба андешаи муаллиф ин ҳолати мураккаб боз садсолаҳои минбаъда низ давом хоҳад кард, ки ин ҳолатро метавон бархӯрди иқтисодиёт ва ҳифзи муҳити зист номид.

Асосҳои методологии таҳқиқоти диссертациониро усулҳои умумиилмӣ ва махсуси илмӣ ташкил медиҳанд. Аз ҷумла, усулҳои умумиилмӣ: диалектикӣ, функционалӣ, таҳлили низомнок, пешгӯии илмӣ ва усулҳои мантиқии мушоҳида, таҳлил ва синтез дар таҳқиқоти мазкур истифода шудаанд. Аз усулҳои махсуси илмӣ бошад, усули шаклӣ-мантиқӣ, таърихӣ-ҳуқуқӣ ва муқоисавӣ-ҳуқуқӣ бештар ба кор бурда шудаанд.

Асоси назариявии диссертацияро корҳои илмӣ-назариявии олимони ватанию хориҷӣ оид ба паҳлуҳои гуногуни функцияи экологии давлат ташкил менамояд. Асоси таҳқиқоти диссертациониро асарҳои ҳуқуқшиносону муҳаққиқони шӯравӣ ва пасошӯравӣ, инчунин асарҳои илмӣ дар соҳаҳои назарияи умумии ҳуқуқ ва давлат, таърихи ҳуқуқ дар Тоҷикистон, ҳуқуқи экологӣ, ҳуқуқи замин, ҳуқуқи кишоварзӣ ва ғ., ташкил медиҳад. Дар таҳияи диссертацияи мазкур муаллиф ба осори илмии Р.Ш. Шарофзода, С. Ҳасанов, Э.С. Насриддинзода, М.З. Раҳимзода, У.А. Азиззода, А.Д. Ғафурзода, А.Ғ. Холиқзода, Р.Ҷ. Ҷабборов, А.З. Куканов, М.М. Соҳибзода, Д.Қ. Иброҳимзода, С.Ш. Шарифзода, Ш.Х. Ҳафиззода, А.М. Архипов, Д.С. Велиева, Н.А. Карпович, А.Е. Кадомсева, В.В. Королева, Ю.Б. Кравченко, В.Н. Кузмин, М.М. Меркулов, В.С. Миронов, Р.Х. Гиззатулин, Б.А. Мухамеджанов, В.Е. Сизов, А.С. Шестерюк ва дигарон таъя намудааст.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот аз хулосаҳои илмӣ ва пешниҳодҳо оид ба асосҳои назариявӣ ва амалиявии амалишавии функцияи экологии ҶТ иборат мебошад. Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертационӣ метавонад боиси такмили меъёрҳои амалкунандаи қонунгузории экологӣ гардад; барои дуруст ва бенуксон амалишавии функцияи экологии давлат оварда расонад; барои боз ҳам мукамал

гардидани механизми фаъолияти сохторҳои амаликунандаи функсияи экологӣ мусоидат намояд.

Ҳамчунин нуқтаҳои асосии рисолаи илмии мазкур барои инкишофи танзими ҳуқуқии муносибатҳои экологии Тоҷикистон ва рушд кардани функсияи экологии давлат заминагузори менамоянд. Дар баробари ин, ба ҳазинаи назариявии ҳуқуқшиносони тоҷик як саҳифаи нав бо навгонии хос, яъне бо забони давлатӣ – масоили мубрами соҳаи назарияи ҳуқуқи экологӣ зам мегардад. Дар баробари ин, қисматҳои алоҳидаи кори илмии таҳқиқшаванда метавонад барои такмил додани барномаҳои давлатӣ ва стратегияҳои дарозмуддати қабулшавандаи соҳаи ҳифзи муҳити зист нақши худро гузорад. Аз тарафи дигар, он барои инкишоф додани қонунгузори экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон то андозае бошад ҳам, таъсири худро хоҳад расонд. Дар баробари соҳаи илм натиҷаҳои таҳқиқоти мазкур метавонад ба раванди таълим низ барои пешрафт кардани соҳаҳои ҳуқуқи экологӣ, ҳуқуқи кишоварзӣ, ҳуқуқи замин, ҳуқуқи об ва то андозае институтҳои алоҳидаи илми назарияи давлат ва ҳуқуқ саҳми худро гузорад.

Диссертатсия аз номгӯи ихтисораҳо, муқаддима, ду боб, шаш зербоб, хулоса ва номгӯи адабиёт (маъхазҳо) иборат аст, ки ба мақсад, вазифа ва мантиқи таҳқиқот асос ёфтаанд.

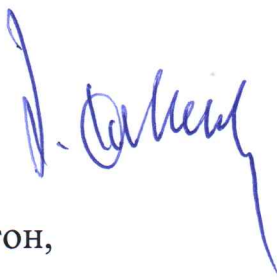
Сатҳи навгонии илмии таҳқиқоти диссертатсионӣ, нуқтаҳои асосноки илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, мавҷудияти мақолаҳои зиёди илмӣ, маъруза дар конференсия ва семинарҳои илмии сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ дар мавзӯи таҳқиқшаванда нишон аз пурмахсул будани унвонҷӯ ва натиҷаҳои назарраси таҳқиқоти диссертатсионӣ мебошад. Ҳамзамон, масъалагузори ва сабки диссертатсия маҳорати хуби муҳаққиқии муаллифро нишон медиҳанд.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ аст.

Бо назардошти гуфтаҳои боло, бояд зикр кард, ки таҳқиқоти диссертатсионии Қодирзода Мирзоқодир Аюб дар мавзӯи «Функсияи экологии Тоҷикистон дар шароити муосир: масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ», кори анҷомёфтаи илмӣ буда, сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.01 - Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат мебошад ва барои муҳокима ва ҳимоя тавсия дода мешавад.

Роҳбари илмӣ:

доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
профессор Ректори Академияи
идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон



А.Д. Гафурзода

Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, к. Саид Носир 33,
Тел.: (+992) 907-72-55-90

Имзои А.Д. Гафурзода-ро тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати кадрҳо, коргузори
ва корҳои махсуси Академияи
идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон



О.О. Бобозода

20.06.2022